

RIIGIKOHUS
KRIMINAALKOLLEGIUM

KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-1-1-81-08
Otsuse kuupäev	23. veebruar 2009. a
Kohtukoosseis	Eesistuja Eerik Kergandberg, liikmed Jüri Ilvest ja Ott Järvesaar
Kohtuasi	Kriminaalasi Jaanus Prii süüdistuses KarS § 157 järgi ning Rain Penti süüdistuses KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a otsus kriminaalasjas nr 1-05-326
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Jaanus Prii kaitsja vandeadvokaat Alar Neiland ja Rain Penti kaitsja vandeadvokaadi vanemabi Rein Laid
Asja läbivaatamise kuupäev	21. jaanuar 2009. a
Istungil osalenud isikud	J. Prii kaitsja vandeadvokaat Alar Neiland, R. Penti kaitsja vandeadvokaadi vanemabi Rein Laid ja Põhja Ringkonnaprokuratuuri vanemprokurör Kristel Eliste

RESOLUTSIOON

1. Tühistada Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a otsus Jaanus Prii süüdistuses KarS § 157 järgi ning Rain Penti süüdistuses KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi ning saata kriminaalasi Tallinna Ringkonnakohtule uueks arutamiseks teises kohtukoosseisus.

2. Kaitsjate kassatsioonid rahuldada osaliselt.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Harju Maakohus andis 8. juulil 2005. a J. Prii kohtu alla KarS § 289 järgi ning R. Penti KarS § 22 lg 2 ja § 289 järgi. 21. veebruari 2007. a kohtuistungil esitas prokurör süüdistatavatele uued süüdistused, mille alusel anti J. Prii kohtu alla KarS § 157 järgi ning R. Penti KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi.

2. Maakohus tunnistas J. Prii KarS § 157 järgi süüdi selles, et tema, töötades Põhja Politseiprefektuuri kriminaalosakonna varavastaste kuritegude talituse politseivaneminspektorina, ja olles isik, kellel oli juurdepääsuõigus politsei arvutivõrgule ja andmekogudele, sealhulgas infosüsteemile KAIRI, edastas 24. septembril 2004. a kell 14.16 R. Penti tema palvel telefoni teel infosüsteemist KAIRI teavet K. K. ja I. S.-i

elukohtade, registreeritud sõidukite ja õigusrikkumiste kohta, rikkudes sellega seadusest tulenevat kohustust hoida saladuses teise isiku eraelu puudutuvat teavet.

R. Pent tunnistati KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi süüdi selles, et tema, vajades teavet K. K. ja I. S.-i kohta, palus J. Priil politseiandmebaasidest vaadata teavet nimetatud isikute kohta, millise tegevusega tahtlikult kallutas politseivaneminspektor J. Priid ametitegevuses teatavaks saanud teise isiku eraelu puudutava teabe avaldamisele, seega kihutas J. Priid ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumisele.

3. Harju Maakohtu 19. mai 2008. a otsusega karistati J. Priid KarS § 157 järgi kuuekümmne päevamäär (12 540 krooni) suuruse rahalise karistusega. Sama kohtuotsusega karistati R. Pent KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi neljakümne päevamäär (17 640 krooni) suuruse rahalise karistusega. Maakohtu põhiseisukohad olid järgmised.

3.1 Politseiteenistust, jälitustegevust ja andmekogude pidamist reguleerivate seaduste alusel kehtestatud õigusaktidest tulenevalt oli J. Prii politseiametnikuna kohustatud kasutama ametitegevuses saadud teavet üksnes teenistusülesannete täitmiseks. Samuti oli J. Prii kohustatud tagama teatavaks saanud andmete konfidentsiaalsuse ja tal oli keelatud edastada andmeid kolmandatele isikutele.

3.2 K. K. ja I. S.-i eraelu puudutava teabe sai J. Prii infosüsteemi KAIRI kaudu. Seega oli tegemist ametitegevuses teatavaks saanud teabega, mis ei olnud üldteada laiemale avalikkusele. Infosüsteemi KAIRI pidamise ja kasutamise korrast tulenevalt on selles sisalduv teave juurdepääsupiiranguga ja salajane ning politseiametnik on kohustatud vältima selle sattumist kolmandate isikute kätte.

3.3. Mõistet eraeluline teave ei saa käsitada kitsalt ega võrdsustada seda kuni 31.12.2007. a kehtinud Isikuandmete kaitse seaduses toodud eraeluliste ja delikaatsete isikuandmete mõistega. Eraeluline teave võib olla igasugune faktiline asjaolu, mis puudutab isiklikku elusfääri. Teave elukoha, registreeritud sõidukite ja toimepandud õigusrikkumiste kohta on vaieldamatult isiku eraelu puudutav teave.

3.4 Teabe avaldamine on teabe teatavakstegemine mistahes vormis, seega ka selle edastamine telefoni teel.

3.5 J. Prii kallutas R. Pent süüteo toimepanemisele sellega, et andis J. Priile telefoni teel K. K. ja I. S.-i nimed ning isikukoodid ja palus J. Priil politsei andmebaasidest leida teda huvitavat teavet isikute kohta ja selle telefoni teel edastada. R. Pent, töötades AS A sisekontrolliosakonnas ja olles samal ajal Keskkriminaalpolitsei abipolitseinik, oli teadlik politsei andmebaaside kasutamise võimalustest ja piirangutest, seega oli ta teadlik, et tema poolt soovitud andmed ei ole avalikud. Eeltoodust tulenevalt pidi R. Pent aru saama või vähemalt möönma, et tema poolt küsitud teave kolmandate isikute kohta ei ole avalik ja selle teadasaamiseks pidi J. Prii kasutama politsei andmebaasi. Samuti pidi R. Pent mõistma, et J. Prii poolt talle küsitud teabe avaldamine ei ole seaduslik.

3.6 Jälitusprotokolli ja lisade kasutamine tõendina on käesolevas kriminaalasjas lubatav, kuigi KarS § 157 sanktsioon ei luba tõendi kogumist KrMS §-s 118 ettenähtud jälitustoiminguga. Kuivõrd jälitustoiming teostati samas süüasjas, mida uuriti kohtueelses menetluses KarS § 289 tunnustel ja mille sanktsioon võimaldas tõendite kogumist jälitustoimingutega, siis on tõend saadud seaduse nõudeid järgides. Materiaalõiguse muutumisest tulenev kuriteo ümberkvalifitseerimine ei too kaasa kohtumenetluses seaduslikult kogutud tõendi kasutamise lubamatust. Kaitsjad ei ole kohtuliku uurimise käigus jälitusprotokolli avaldamist vaidlustanud, seega puudus kohtul vajadus jälitusprotokolli seaduslikkust kontrollida.

4. Harju Maakohtu otsuse peale esitasid apellatsioonid J. Prii kaitsja vandeadvokaat A. Neiland ja R. Penti kaitsja vandeadvokaadi vanemabi R. Laid.

5. Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a kohtuotsusega jäeti Harju Maakohtu 19. mai 2008. a kohtuotsus J. Prii ja R. Penti süüdistusasjas muutmata ja kaitsjate apellatsioonid rahuldamata. Ringkonnakohtu põhiseisukohad olid järgmised.

5.1 Õige ei ole kaitsjate väide, et maakohus, hinnates tõendina jälitustoiminguga saadud helisalvestist ja jälitustoimingu protokollid, on oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust. Jälitustoimingu teostamise ajal menetleti kriminaalasja KarS § 289 tunnustel. Toimingu teostamise ajal kehtinud seaduse kohaselt oli tegemist teise astme kuriteoga, mille sanktsioon nägi ette kuni viieaastase vangituse. KrMS § 110 lg 1 kohaselt oli sellistes süüteoasjades jälitustoimingu teostamine lubatav. Asjaolu, et kohtuliku menetluse käigus tingis materiaalõiguse muutmise kuriteo ümberkvalifitseerimise, ei anna alust antud kriminaalasjas jälitustoimingu teostamise ajal seadusega kooskõlas kogutud tõendit lugeda kohtumenetluses kõlbmatuks.

5.2 Ringkonnakohus, nõustudes maakohtu seisukohtadega kuriteo koosseisuliste tunnuste analüüsi puutuvas osas, lisas järgmised omapoolsed seisukohad.

5.2.1 Süüdistatavate endi ütlustega on tuvastatud, et R. Pent pöördus J. Prii kui politsei andmebaasile juurdepääsu omava isiku poole selleks, et saada teavet kannatanute kohta. Süüteo kvalifitseerimise aspektist ei ole tähtsust asjaolul, et R. Pent oli abipolitseinik, sest Abipolitseiniku seaduse § 2 lg 1 kohaselt puudub abipolitseinikul õigus kasutada politseiandmebaase.

5.2.2 Nõustuda ei saa kaitsjate väitega, et kannatanute huvipuudus käesoleva kohtumenetluse vastu viitab sellele, et nad ei pidanud oma õiguste riivet oluliseks.

5.2.3 Maakohus on kriminaalasja puutuvaid ametijuhendeid ja käskkirju hinnates õigesti tuvastanud, et politseiinfosüsteemi KAIRI kasutajal oli keelatud teha tööülesannete väliseid päringuid ja anda edasi andmebaasis olevat teavet kolmandatele isikutele. J. Prii on KarS §-s 157 ettenähtud erisubjekt, kellel oli kohustus saladuses hoida talle teatavaks saanud teise isiku eraelu puudutavat teavet.

5.2.4 Ei saa nõustuda R. Penti kaitsja väitega, et suuliselt esitatud abipalvet pole võimalik käsitada kuriteole kihutamisenä. Õigusvastasele teole kallutamise puhul pole oluline, millises vormis see on tehtud.

5.3 Mõistetud karistuste osas leidis ringkonnakohus, et need on kooskõlas KarS §-s 56 sätestatuga ja vastavad süüteo raskusele.

KASSATSIOONIMENETLUSE POOLTE SEISUKOHAD

6. Ringkonnakohtu otsuse peale esitasid kassatsioonid J. Prii kaitsja vandeadvokaat A. Neiland ja R. Penti kaitsja vandeadvokaadi vanemabi R. Laid.

7. J. Prii kaitsja taotleb Harju Maakohtu 19. mai 2008. a ja Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a otsuste tühistamist ja kriminaalasja saatmist maakohtule uueks arutamiseks. Kassatsiooni kohaselt on kohtute poolt oluliselt rikutud kriminaalmenetlusõigust ja valesti kohaldatud materiaalõigust. Kassaatori põhiseisukohad on järgmised.

7.1 Ringkonnakohtu seisukoht, et jälitustoimingu protokoll on kohtukõlblik tõend, ei ole õige. Süüdistusasjas, kus menetlusseadus ei luba tõendite kogumist jälitustoiminguga, ei saa kohtumenetluses olla lubatav jälitustoiminguga saadud tõendi kasutamine, vaatamata asjaolule, et tõendi kogumise ajal oli kriminaalmenetluse esemeks selline kuritegu, mille menetlemisel võis tõendeid koguda ka jälitustoiminguga.

7.2 Kohtute järeldused ei vasta tuvastatud asjaoludele. Ei saa nõustuda ringkonnakohtu järeldusega, et maakohtu lahendis olid kajastatud süüdistatavatele inkrimineeritud kuriteo koosseisulised tunnused. Ringkonnakohus, jättes oma seisukohad põhjendamata, on rikkunud KrMS § 339 lg 1 p 7 nõudeid.

7.3 Kriminaalasjas on oluline tähendus kannatanute endi hinnangul nende õiguste riivele, kuid kohtud on jätnud selle asjaolu arvestamata.

8. R. Penti kaitsja taotleb Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a otsuse tühistamist ja kriminaalasja saatmist uueks arutamiseks Tallinna Ringkonnakohtule. Kassaatori põhiseisukohad on järgmised.

8.1 Ringkonnakohus, nõustudes maakohtu seisukohaga jälitustegevuse protokolliga ja salvestise tõendina kasutamise lubatavuse osas, on oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust. Kohtud ei ole küsinud kaitsjate arvamust eespool kajastatud tõendi seaduslikkuse kohta, mistõttu ei saanud kaitsjad kohtumenetluses avaldada ka omapoolseid vastuväiteid. Kriminaalasjas olevate materjalide alusel ei ole võimalik kindlaks teha, kas ja millise kuriteo tõendamiseks oli jälitustoimingu luba antud ning kohtud ei ole jälitustoimingu luba kontrollinud.

8.2 Ringkonnakohus on süüdistatavate ütlisti kajastanud meelevaldselt. R. Pent ei ole öelnud, et ta pöördus J. Prii kui politsei andmebaasile juurdepääsu omava isiku poole.

8.3 Kohtud ei ole selgitanud välja, milleks võis R. Pent J. Priilt küsitud teavet vajada ja ei ole välistanud võimalust, et see teave oli vajalik R. Pentile kui abipolitseinikule.

8.4 Ringkonnakohus on jätnud tähelepanuta asjaolu, et J. Prii ja R. Pent'i vahel 24. septembril 2004. a kell 14.16 toimunud omavahelise telefonivestluse esemeks ei olnud kannatanute eraelulised ega delikaatsed isikuandmed. J. Prii ei edastanud R. Pentile mitte mingisugust konfidentsiaalset ega eraelu puudutavat saladuses hoitava teavet.

8.5 Ringkonnakohus, tunnistades R. Pent'i süüdi KarS § 22 lg 2 - § 157 järgi, on jätnud analüüsimata kas R. Pent'i tegu täidab süüteo koosseisu.

8.6 Ringkonnakohus, jättes vastamata reale apellatsioonis toodud väidetele, on KrMS § 339 lg 2 mõttes oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust.

9. Prokurör leiab kassatsioonivastuses, et ringkonnakohus ei ole kriminaalmenetlusõigust oluliselt rikkunud. Ringkonnakohus on küll kohtuotsuses ekslikult märkinud, et jälitustoiming teostati 2005. a jaanuaris, tegelikult aga viidi toiming läbi 2004. a septembris ja seda KarS § 289 tunnustel menetletud kriminaalasjas nr 04913000021, millest hiljem eraldati materjalid J. Prii suhtes. Kajastatud eksimus ei ole aga ringkonnakohut viinud ebaõigete järeldusteni.

Alusetu on kassaatorite väide, et ringkonnakohus jättis vastamata apellatsioonide argumentidele. Ringkonnakohus on tõendeid hinnanud kriminaalmenetluse reegleid järgides ja kohtu järeldused on otsuses jälgitavad ning põhjendatud. Ringkonnakohus jättis tuginedes KrMS § 342 lg 3 p-le 1 maakohtu otsuse põhjendused kordamata ja selgitas, miks on alust nende seisukohtadega nõustuda. Ringkonnakohus käsitles aga ka apellatsioonides püstitatud küsimusi ja andis neile omapoolse hinnangu.

10. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi istungil jäid kassatsioonimenetluse pooled kirjalikult esitatud seisukohtade juurde.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

11. Riigikohtu kriminaalkolleegium käsitleb esmalt jälitustoimingu protokoll'i tõendina kasutamise põhjendatust käesoleva kriminaalasja kohtumenetluses (I), peatub seejärel jälitustoimingu seaduslikkuse kontrollimisel (II), järgmisena hindab Harju Maakohtu 19. mai 2008. a ja Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a kohtuotsuste põhjustatust (III) ja võtab lõpuks seisukoha kassatsioonimenetluse tulemuse kohta (IV).

I

12. Kolleegium ei nõustu J. Prii ja R. Pent'i kaitsjate seisukohaga puutuvalt jälitustoiminguga saadud tõendi kasutamise lubamatusse käesoleva süüdistusasja kohtumenetluses. Kaitsjad on seisukohal, et J. Prii ja R. Pent'i süüdistusasjas, kus KrMS § 110 nõuetest tulenevalt ei ole lubatud tõendite kogumine jälitustoiminguga, ei saa kasutada tõendina jälitustoimingu protokoll'i, mis oli koostatud ajal, mil sama

kriminaalasja menetleti KarS § 289 järgi, kus tõendite kogumine jälitustoiminguga oli lubatav.

12.1 Kriminaalmenetluse seadustiku § 111 sätestab, et jälitustoiminguga saadud teave on tõend, kui selle saamisel on järgitud seaduse nõudeid. KrMS § 110 lg 1 kohaselt on jälitustoiminguga lubatud tõendeid koguda, kui kriminaalmenetluse esemeks on esimese astme kuritegu või tahtlikult toimepandud teise astme kuritegu, mille eest on ette nähtud karistusena vähemalt kuni kolm aastat vangistust. Käesolev kriminaalasi eraldati kriminaalasjast, milles Tallinna Linnakohtu esimees oli tuginedes KrMS § 110 lg 1 nõuetele andnud 15. septembri 2004. a määrusega nr 89 loa teha jälitustoiminguid. Maakohus andis esitatud süüdistusest tulenevalt J. Prii kohtu alla KarS § 289 järgi ning R. Penti KarS § 22 lg 2 ja § 289 järgi. Karistusseadustiku muudatustega, mis jõustusid 15. märtsil 2007. a, tunnistati muuhulgas kehtetuks KarS § 289, millest tulenevalt esitas prokurör kohtumenetluse käigus süüdistatavatele uued süüdistused vastavalt KarS § 157 ning KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi. Kriminaalkolleegium jagab maa- ja ringkonnakohtu seisukohta, et kohtuliku menetluse ajal materiaalõiguse normide muutumine ja sellest tulenev vajadus süüdistuse muutmiseks ei anna alust lugeda ebaseaduslikuks seaduse nõudeid järgides kohtueelses menetluses jälitustoiminguga kogutud tõendit. Seetõttu leiab kriminaalkolleegium, et kohtud on jälitustoimingu protokollil avaldades, seda uurides ja tõendina hinnates toimunud kooskõlas kriminaalmenetlusõigusega.

II

13.1 Puutuvalt R. Penti kaitsja väitesse jälitustoimingu seaduslikkuse kontrollimata jätmise kohta peab Riigikohtu kriminaalkolleegium vajalikuks märkida järgmist. KrMS §-st 111 järeldub, et erinevalt muudest tõendi kogumise viisidest toob mistahes jälitustoimingu käigus toimunud seaduserikkumine endaga automaatselt kaasa saadud teabe tõendina kasutamise lubamatuse. Seega tuleb KrMS § 111 nõuete täitmist tõendi kogumisel kontrollida nii kohtumenetluse poolte taotlusel kui ka omal algatusel, kui ilmnevad tõendi seaduslikkust puudutavad kahtlused või ebaselgused.

13.2 Käesoleva kriminaalasja materjalidest nähtuvalt ei esitanud J. Prii ja R. Penti kaitsjad maakohtu istungil jälitustoimingu teostamise seaduslikkuse kontrollimise taotlust. Samas on R. Penti kaitsja nii apellatsioonil kui ka kassatsioonil viidatud asjaolule, et kriminaalasjas puudub jälitustegevuse aluseks olev Tallinna Linnakohtu esimehe 15. septembri 2004. a määrus nr 89, mille tõttu ei olnud kaitsjal võimalik kontrollida jälitustoiminguga saadud teabe saamise seaduslikkust. Kaitsja heidab kohtutele ette, et nad on jätnud kontrollimata jälitustegevuseks loa andmise ja selle alusel kogutud tõendi seaduslikkuse. Ringkonnakohtu käsitles kaitsja poolt püstitatud probleemi ja märkis kohtuotsuses, et Tallinna Linnakohtu esimehe konkreetse määruse ärakirja puudumine ei ole loonud maakohtul kahtlust selle määruse olemasolust ega jälitustoimingu teostamise seaduslikkusest ning sellisteks kahtlusteks ei anna alust ka apellatsioonil. Kriminaalkolleegium on aga seisukohal, et selle R. Penti kaitsja apellatsioonil esitatud väite alusel tulnuks ringkonnakohtul erilise tähelepanuga uurida jälitusprotokollil ja veenduda tõendi seaduslikkuses.

13.3 Riigikohtu kriminaalkolleegium, tutvunud kriminaaltoimikus oleva jälitustegevuse protokolliga ja selle lisaga (I kd, lk 64-68), tuvastas, et protokolliga kohaselt on jälitustoimingute tegemiseks antud luba 16. septembrist kuni 16. novembrini 2004. a, so kaheks kuuks. Samas on aga jälitusprotokollis numbriliselt märgitud, et jälitustoiminguid võis teha 30 päeva jooksul. Jälitusprotokollis on seega vastuolu, mida ringkonnakohus oleks pidanud märkama. Riigikohtu senises praktikas on asunud seisukohale, et kohtumenetluse poole taotlusega kontrollida jälitustoimingu seaduslikkust kaasneb kohtu kohustus veenduda eeskätt jälitustoimingu lubatavuse eelduseks oleva kohtu või prokuratuuri loa olemasolus ning selles, et tõendina kasutatav teave on saadud just lubatud toimingute käigus ja loas märgitud ajavahemikul (vt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 5. detsembri 2008. a kohtuotsus kriminaalasjas nr [3-1-1-63-08](#) - RT III 2008, 50, 346). Riigikohtu kriminaalkolleegium on seisukohal, et samasisuline kohustus lasub kohtul ka siis, kui jälitustoiminguga saadud tõendis ilmnevad vastuolud või puudused, mida saab kõrvaldada vaid kohtu või prokuratuuri loa ja tutvudes. Kui küsimus jälitustoimingu seaduslikkusest tõstatatakse apellatsioonimenetluses või vastuolud avastab apellatsioonikohus, siis tuleb jälitustoimingu seaduslikkust kontrollida ringkonnakohtul.

13.4 Eeltoodust tulenevalt leiab kolleegium, et jättes kontrollimata kohtueelses menetluses süüdistatava suhtes teostatud jälitustoimingu seaduslikkuse, rikkus ringkonnakohus oluliselt kriminaalmenetlusõigust KrMS § 339 lg 2 mõttes.

III

14. Kui jälitustegevuse seaduslikkuse kontrollimisel ilmneb, et jälitustoiming teostati seaduse nõudeid järgides ja jälitusprotokoll on käesolevas kriminaalasjas lubatav tõend, siis puutuvalt J. Prii süüdimõistmisse KarS § 157 järgi ja R. Penti süüdimõistmisse KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi peab kriminaalkolleegium vajalikuks märkida järgmist.

14.1 J. Prii kaitsja kassatsioonis leitakse, et ringkonnakohus rikkus KarS § 157 koosseisulistele tunnustele vastavate faktiliste asjaolude tuvastamisel oluliselt kriminaalmenetlusõigust. Kolleegium selliste väidetega ei nõustu. Maa- ja ringkonnakohtu siseveendumuse kujunemine kuriteosündmuse asjaolude tuvastamisel on nii J. Priid kui ka R. Penti puudutavas osas otsuste lugejale jälgitav ja KrMS § 339 lg 1 p 7 nõuete rikkumisest alust rääkida ei ole. Ringkonnakohus, nõustudes maakohtu seisukohtadega kuriteo koosseisulistele tunnustele analüüsi puutuvas osas, vastas apellatsioonides püstitatud küsimustele ja lisas omapoolsed seisukohad.

14.2 Puutuvalt J. Prii kaitsja kassatsiooni väitesse, et kohtute järeldused ei vasta tõendamiseseme tuvastatud asjaoludele, selgitab Riigikohtu kriminaalkolleegium, et KarS § 157 kohaselt on kriminaalkorras karistatav teise isiku eraelu puudutava teabe avaldamine isiku poolt, kellel on seadusest tulenev kohustus hoida sellist teavet saladuses, kui see teave on teatavaks saanud kutse- või ametitegevuses. Seega on karistusõigusliku vastutuse eelduseks asjaolu, et eraelu puudutav teave on teatavaks saanud just kutse- või ametitegevuses ja ilma vastavat ametiseisundit omamata ning kasutamata poleks teave olnud kättesaadav. Käesolevas kriminaalasjas on maa- ja

ringkonnakohus õigesti leidnud, et J. Prii sai R. Pentile edastatud teabe tulenevalt oma ametiseisundist. J. Prii ütluste kohaselt ei tundnud ta isiklikult ei K. K. ega ka I. S.-i. Politseiametnikuna oli J. Priil juurdepääs infosüsteemile KAIRI. Asjaolu, et J. Prii 24. septembril 2004. a kell 14.16 infosüsteemi KAIRI kasutas, kinnitab Keskkriminaalpolitsei õiend tema poolt sel päeva infosüsteemis KAIRI tehtud logide kohta (II kd, tl 29-30). Süüdistuse kohaselt avaldas J. Prii teavet I. S.-i ja K. K. elukohtade, registreeritud sõidukite ja registreeritud õigusrikkumiste kohta. Kriminaalõigusliku vastutuse aspektist oli kohtutel oluline lahendada küsimus sellest, kas J. Prii oleks R. Pentile avaldatud teavet saanud ka sellisel juhul kui ta ei oleks kasutanud politseiametnikule kättesaadavat infosüsteemi KAIRI. Kohtud on õigesti leidnud, et andmed registreeritud sõidukite ja õigusrikkumiste kohta on kättesaadavad vaid isikutele, kellel on kutse- või ametitegevusest tulenev juurdepääs vastavatele registritele, muuhulgas ka infosüsteemile KAIRI. Seega tuleb nõustuda maa- ja ringkonnakohtu seisukohaga, et teabe I. S.-i ja K. K. registreeritud sõidukite ja toimepandud õigusrikkumiste kohta sai J. Prii tänu oma ametiseisundile ning võimalusele kasutada infosüsteemi KAIRI. Kuivõrd isikute elukohad on nähtavad mitmetes avalikes registrites ja teabesüsteemides, muuhulgas ka äriregistri teabesüsteemis, siis ei saa välistada isiku elukoha teadasaamise võimalust avalikest andmebaasidest.

14.3 Maa- ja ringkonnakohus on põhjendatult leidnud, et K. K. ja I. S.-i eraelu puudutava teabe avaldamisega R. Pentile rikkus J. Prii seadusest tulenevat kohustust hoida saladuses teise isiku eraelu puudutavat teavet. KarS § 157 järgi kvalifitseeritava süüteo subjekt saab olla vaid erilise isikutunnusega isik, kelle kriminaalõiguslik vastutus lähtub seadusest tulenevast kohustusest hoida talle kutse- või ametitegevuses teatavaks saanud saladust. Politseipeadirektori 14.06.2004. a käskkirjaga nr 141 kinnitatud Infosüsteem KAIRI pidamise ja kasutamise korra p 61 ja 02.06.2003. a käskkirjaga nr 124 kinnitatud Arvutite ja arvutivõrgu kasutamise korra ning andmekogude kasutamise üldiste reeglite p 5 reguleerivad Politseiameti haldusalas olevate arvutite, arvutivõrkude ja infosüsteemi KAIRI kasutamise korda. Põhja Politseiprefektuuri 17.03.2004. a käskkirjaga nr 131 on kinnitatud Põhja Politseiprefektuuri kriminaalosakonna varavastaste kuritegude talituse politseivaneminspektori ametijuhend, mille p 3.3.2 sätestab J. Prii vastutuse teenistuse tõttu talle teatavaks saanud riigi- ja ametisaladuste, muude andmete ja info konfidentsiaalsuse ning üksnes teenistuse huvides omakasupüüdmatu kasutamise eest. Nimetatud kohustus põhineb Politseiseaduse § 5 lg-s 2 sätestatud, mille kohaselt ei kuulu avalikustamisele riiklikke ja teenistuslikke ning organisatsioonide ja isikute ärisaladusi sisaldavad andmed, eraelu puudutavad andmed, samuti politsei ametialase tegevuse käigus saadud andmed, mis võivad kahjustada kodanike au ja väärikust või raskendada kuritegude avastamist või soodustada kuritegevust. Samuti on Politseiseaduse § 5 lg 4 kohaselt politseiametnikel keelatud andmete esitamine teiste isikute kohta.

14.4 KarS § 157 järgi kvalifitseeritava teo karistusõigusliku vastutuse aluseks on samuti asjaolu, et teave, mida on avaldatud, puudutaks isiku tervist, eraelu või äritegevust. Käesolevas süüdistusjasjas on J. Priile süüks arvatud, et ta avaldas R. Pentile kannatanuid puudutavat eraelulist teavet. Riigikohtu kriminaalkolleegium nõustub ka siin maa- ja ringkonnakohtu seisukohaga, et antud juhul oli R. Pentil poolt küsitud ja J. Prii poolt talle edastatud andmed kannatanute eraelu puudutavad. Kolleegium leiab, et eraelu hõlmab

isiku tervet isiklikku elusfääri, kogu tema elukorraldust. Seega on teave isiku elukoha, registreeritud sõidukite ja toimepandud õigusrikkumiste kohta käsitatav eraelu puudutava teabena. Riigikohtu kriminaalkolleegium ei nõustu kaitsja väitega, et käesolevas kriminaalasjas omab olulist tähendust kannatanute endi hinnang nende õiguste riivele. Eraelu puudutava teabe saladuses hoidmise huvi tuleb igal juhul eeldada olukorras, kui saladuses hoitavaid andmeid ei ole võimalik teada saada muul viisil kui isikute kaudu, kellel on seadusest tulenev õigus saladuses hoitavat teavet kutse- või ametiseisundist tulenevalt kasutada.

14.5 Puutuvalt R. Penti süüdimõistmisse KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi peab kolleegium vajalikuks märkida järgmist. KarS § 22 lg 2 kohaselt on kihutaja isik, kes tahtlikult kallutab teise isiku tahtlikule õigusvastasele teole, millest tulenevalt saab osa võtta teise isiku õigusvastasest teost ja osavõtutegu peab olema tahtlik, hõlmates tahtliku põhiteo. Maakohus on õigesti leidnud, et R. Pent, esitades J. Priile palve vaadata I. S.-i ja K. K. eraelu puudutavat teavet ja see talle avaldada, tekitas J. Priis tahtluse avaldada politsei andmebaasist teada saadud informatsiooni R. Pentile, kuigi tal oli seadusest tulenev kohustus seda saladuses hoida. Nõustuda tuleb maa- ja ringkonnakohtuga ka selles, et sellise palve ja nimede ning isikukoodide esitamist saab vaadelda kallutamisenähtena õigusvastasele teole. Maakohus on õigesti leidnud, et R. Pent sai aru, et J. Prii ei võta andmeid avalikust internetist, vaid andmete saamiseks on vaja sisse logida KAIRI andmebaasi. R. Pendi küsimused J. Priile annavad tunnistust sellest, et R. Pent oli KAIRI andmebaasi olemuse ja sisuga kursis. Riigikohtu kriminaalkolleegium on seisukohal, et R. Pendi teadmine selle kohta, et J. Prii saab andmed politseiandmebaasist ja et küsitud informatsioon kolmandate isikute kohta ei ole avalik, viitavad otseselt asjaolule, et R. Pent pidi vähemalt möönma, et teabe avaldamine talle ei ole seaduslik.

IV

15. Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KrMS § 361 p-st 6 ja § 362 p-st 2, tühistab Riigikohtu kriminaalkolleegium täielikult Tallinna Ringkonnakohtu 16. septembri 2008. a otsuse J. Prii süüditunnistamises ja karistamises KarS § 157 järgi ning R. Penti süüditunnistamises ja karistamises KarS § 22 lg 2 ja § 157 järgi. Riigikohtu kriminaalkolleegium saadab kriminaalasja Tallinna Ringkonnakohtule uueks arutamiseks. Kaitsjate kassatsioonid tuleb rahuldada osaliselt.

Eerik Kergandberg, Jüri Ilvest, Ott Järvesaar